

Goes

ca.1469

Voorbodenboek I (1449-1506)
Inv.Nr.675

Van zaken dair twist ende vechtelic of comen mochte(fol. 63)

fol.65

Soe wie met lootstocke of met geloode colven bevonden worde
bij den haerde des avonts sal verbueren 10 gr. Wie nader sonne
bevonden worde mit steenen of mit loode hem hebbende
soude verbueren boven dat die kuere inhout 10 pond zwarte

fol 65vso

Item en sal niemant binnen der stede van der Goes mit colven
slaen, mit bogen scieten of mit lepelen werpen, mit begelen,
gespilte stock of anders op een boete van 20 gr. Ende diesgelijke
mit bussen off mit colveneren opte zelve boete

ca.1469

Voorbodenboek II (1469-1568)
Inv.Nr.676

Dair twist of comen mochte (fol. 16)

fol. 17vso

(zie fol.65 hierboven)

fol. 18

(zie fol 65vso hierboven)

Gemeente Archief Goes

ASG. 675.

Algemene ordonnantie betreffende orde en rust in de stad, z.j. (vóór 1469), fol. 53v.

"Item en sal nyemant in die Goes of binnen de vrijheyte van der 1.000 roeden van der veste van der Goes dobbelen, potreynen, mismauwen, cray-becken, pysen of enich terningspel spelen op een boete van 10 lb. zwarte. (In de marge: keylen, coten uter stove, mit der quaertspele om gelt spelen). Ende in wiens huysse dat dese voirscreven spelen geschien die sal verbueren oic 10 lb. zwarte, behoudelic dat die wairt of wairdynne niet benomen en conden, so sullen dat moeten houden ten heyligen dattet hoir ondancx waire, ende dat sij noch kersen noch enich dranc dair toe geleveret hebben. Ende van geenrehande dese voirscreven spelen, noch van alle andere spelen hoe die geschien sullen en sal men geen recht doen." (doorgehaald).

fol. 54r. Vrijwel identiek aan 53v, doch iets minder uitgebreid. Aanvullende bepalingen betreffende de bevoegdheden van de baljuw. Als boete wordt opgegeven: 20 gr.

"Item so wie keylen sal verbueren 20 gr. ende die se houden ende opsetten also dicke als men bevint dobbel boete ende dobbele diesgelijcke ende graeybecken."

Ordonnantie "van zaken dair twist ende vechtelic of comen mochte, z.j. (c. 1469), fol. 65v.

"Item en sal niemant binnen der stede van der Goes mit colven slaen, mit bogen scieten of mit lepelen worpen, mit begelen, gespilte stock of anders op een boete van 20 gr.. Ende diesgelijcke mit bussen off mit colveneren opte zelve boete."

fol. 67r. "Item en sal niemant cloten, rollen mit cloeten of anders off havicken in 't scottershoff of scaide doen an de boemen, an de doelen of den doren of houden, of in 't scottershof comen anders dan ter poirtten in, op een boete van 3 lb. zwarte. Ende die meesters of vrouwen sullen ghehouden wesen voir hoir kinderen ende hoir huusgesinde."

ASG. 676.

Algemene ordonnantie betreffende orde en rust in de stad, z.j. (c. 1469).
fol. 6r. "Item zoe wie dat keylt zal verbueren 20 gr. ende die se houden ende opzetten alsoe dickent als men 't bevint dubbel boet ende dies gelijcke dobbelen ende craeybecken."

Ordonnantie "dair twist of comen mochte", z.j. (c. 1469).

fol. 18r. "Item en zal nyement binnen der stede van der Goes mit colven slaen, mit bogen schieten, mit lepelen worpen, mit bogelen, mit gesplitte stocken off anders opte boete van 20 gr. Ende dierghelijken mit bussen off mit coloveren schieten opte selve boete."

fol. 21v. "Item en zal nyement in 't schuttershoff rollen mit clooten, havicken, balslaen off anders scade doen an de boomen off an de doelen, off den doren off houden, off in 't scuttershoff comen anders dan ter poirten inne opte boete van 3 lb. zwarte ende die meesters off vrouwen zullen gehouden wesen voir huer kinderen ende huysgesinde."

BIJVOEGSEL

TOT HET STUKJE OVER EENIGE VERMAKELIJK-
HEDEN, ENZ.

In noot 2, bl. 18 van dezen Almanak schrijvende, dat wij betrekkelijk Zeeland niet gevonden hadden, dat de Graven in de 12.^e eeuw aldaar, zoo als elders, speelborden verhuurden, maar opgevende, dat, volgens de Zeeuwsche keur van 1496, dezelve toen ter tijd aldaar moeten bestaan hebben, zoo heb ik daarna van het laatste bevestiging gevonden in een charter, uitgegeven door Hertog JAN van Beijeren 1424 (voorkomende bij VAN MIERIS, dl. IV, bl. 742 vergel. met bl. 770.) Ter opheldering en staving van het door ons gestelde vinde dit stuk hier eene plaats.

«JOHAN enz., doen cond allen luijden, dat wij om »diensts wille, die ons Aérnt Poirtier gedaen heeft, »ende noch doen mach, denzelven gegonnen, ende ge- »geven hebben, gonnen, ende geven mit desen brieve »die dobbel scoel, dat queebort, die rolbanen mit den »cloten, die keybanen (keilbanen) binnen onser stede, »ende vryheyte van Middelburch, die te hebben, te hou- »den en te gebruyken, of te verhueren tot synre oirbair

— 143 —

»mit sulker nutschap, ende profite, als Rubken, Mes- »sengier, ende Prince datzelve van onzen ouderen ge- »had, ende gebruyct hebben, durende Aérnts voir- »screven leven lanc. Ende ontbieden, ende bevelen »onsen Bailiu van Middelburch, die nu is, af namens »wesen sall, dat hij Aérnt voirnoemt die voirscreven »scolen, ende banen lât hebben, houden ende ge- »bruyken in der manieren voirscreven, sonder heim »letsel, of hinder dair inne te doen, off te laten ge- »scien. In oirconde desen brieve enz. datum Zierixee »op Sinte Martynsdach (11 November) te Midwinter, »anno xxiiii. —

Men ziet hieruit, dat de voornoemde spelen of vermakelijkheden reeds voor 1424 hier te lande met concessie der Graven bestaan hebben, doch in het genoemde geval schonk de Graaf deze concessie als belooning, maar liet er zich niet voor betalen. Ook worden hierbij gymnastische spelen met name vermeld, zoo als het *rollen met klooten* (kolven) en *keyen* of *keilen*, welk laatste allerwaarschynlykst *kegelen* beteekent. Volgens *Kiliaan* is *keghel* in het oud Hollandsch *keye*, ook in 't Latijn *conus*, maar in 't Gallisch *quille*. *Keilbaan* is dus waarschijnlijk afgeleid van *quillebaan*, en daar de giftbrief uit de dagen onzer taalverbastering afkomstig is, zoo beteekent *keibaan* of *keilbaan*, *kegelbaan* en behoeven wij hierbij niet de toevlugt te nemen tot WEILAND's gissing, als of *keil* eene contractie van *kegel* ware, *Kolven*

— 144 —

en *kegelen* waren dus ook geliefde op prijs gestelde spelen van den ouden Zeeuw.

Bladz. 23, regel 23. Tot staving van het gezegde, dat KENAU HASSELAAR niet het eenige voorbeeld van dapperheid en moed der vrouwen is, sta hier het verhaalde betrekkelijk de belegering van Aardenburg, door de Franschen in 1672 uit een onuitgegeven geschrift door A. PEURSSSEN, in dien tijd burgemeester van den courpse te Aardenburg, aangehaald in den tegenwoordigen staat der Vereenigde Nederl., II D, 457 bl., in welk stuk voorkomt.

«*De Vrouwen* hadden bij deze gelegenheid ook haren moed betoond. Zij begaven zich met hoeden op 't hoofd op de wallen, om voor mannen te worden aangezien. Zij vulden de bandeliers met buskruid, en toen er kogels begonnen te ontbreken, bragten ze den mannen spijkers en loodgewigt uit hare winkels aan. Eene der aanzienlijkste (MARGARATHA SANDRA, huisvrouw van PIETER ROMAN, voorzittend schepen der stad) zat met eenen hoop jongens op hare stoep, kappende de kogels, die u groot waren, midden door en dezelve bij hoeden vol naar den wal zendende.» Zoo werd deze stad behouden mede door de hulp van Zeeuwsche Vrouwen.

Goes,
November 1840.

S.

Zeeuwsche Volks-almanak
voor het jaar 1841

Zierikzee, 1840

Aanvulling op : E.B. Swalue
Over eenige Vermakelijkheden
van vroegeren Tijd in Zeeland

Gemeente Archief, Goes